

ADVIES

ADVIES M.B.T. DE "CALL FOR ACTION" VAN ENOC

Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen.

Advies 2000/5.

ADVIES M.B.T. DE "CALL FOR ACTION" VAN ENOC**SITUERING**

ENOC¹ is een netwerk van kinderrechtendiensten in Europa. Het werd in '97 opgericht en heeft als doelstellingen: het onderhouden van contacten en de informatiedoorstroom tussen bestaande diensten, alsook de inhoudelijke ondersteuning van dergelijke diensten in oprichting. Op dit ogenblik werken de leden nog voornamelijk in de eigen, nationale/ regionale context maar voor de toekomst wordt tevens gedacht aan activiteiten op Europees vlak (EU en Raad van Europa). ENOC heeft een jaarlijkse vergadering met op de agenda de verslaggeving van de eigen activiteiten van elke dienst, alsook de bespreking van enkele grensoverschrijdende kinderrechtenthema's. Om hieraan meer ruchtbaarheid te geven werd ervoor geopteerd om vanuit die vergadering een "call for action" op te stellen, die dan door alle leden in eigen land zou worden doorgegeven aan de eigen bevoegde autoriteiten. De voorzitter van ENOC² bezorgt de "call for action" ook aan de Europese overheden.

De keuze van thema's ligt voornamelijk bij de voorzitter, die de agenda bepaalt, en houdt niet per definitie in dat alle thema's even prioritair geacht worden door alle leden. Voor Vlaanderen zijn bijvoorbeeld niet alle thema's even relevant omdat ze buiten de bevoegdheidssfeer vallen van het Kinderrechtencommissariaat³. Het blijft desondanks belangrijk om de bezorgdheid van ENOC over dergelijke thema's duidelijk te uiten.

De "call for action" werd o.m. aan de Voorzitter van het Vlaams Parlement overgemaakt en kwam zo op de agenda van de Commissie Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen terecht. De commissievoorzitter vroeg daarop meer verduidelijking en die kan u hieronder vinden, voor zover het de Vlaamse materies betreft.

¹ European Network of Ombudsmen for Children.

² De voorzitter wordt jaarlijks gekozen door de leden. De voorzitter staat in voor het organiseren van de jaarlijkse vergadering en de representatie voor ENOC. Hij/Zij werkt daarbij samen met de voorzitter van het vorige jaar en de opvolger voor het volgende jaar. Vanaf oktober 2000 wordt deze functie vervuld door de Vlaamse Kinderrechtencommissaris.

³ Vandaar dat we niet ingaan op het thema kindsoldaten.

PARTICIPATIERECHTEN

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt, zowel naar de letter als naar de geest, heel duidelijk dat minderjarigen actieve deelnemers moeten zijn in de samenleving. Zij worden dit niet door de loutere ratificatie van dit Verdrag doch wel door actief overheidsoptreden op dit vlak.

De participatiegedachte dient dan ook ingang te vinden op alle maatschappelijke domeinen. In Vlaanderen is men daarin al voor een stuk gevorderd, maar er blijven nog domeinen over waar minderjarigen nog te vaak over het hoofd gezien worden. We halen hier enkele belangrijke knelpunten aan.

In sectoren als de jeugdhulpverlening en de gezondheidszorg is het nog steeds niet ondubbelzinnig duidelijk wie de cliënt is (de minderjarige of zijn/haar gezin) en is de zelfstandige toegang tot de hulpverlening voor de minderjarige hulpvrager niet altijd gegarandeerd⁴. Dit ligt niet steeds aan de regelgeving, maar vaak aan het gebrek aan kennis over bestaande hulpverlening bij de hulpzoekende zelf. Diensten die zich richten naar kinderen en jongeren dienen dan ook aangezet te worden en voldoende middelen te krijgen om hun werking voor te stellen aan een ruim publiek.

Daarnaast zorgt deze onduidelijkheid ook voor praktische problemen inzake het recht op inzage van iemands dossier, het recht om al of niet toe te stemmen in een voorgestelde therapie, behandelingsplan of ander hulpverleningsaanbod.

M.b.t. de Bijzondere Jeugdbijstand en de te verwachten hervormingen hierin, verwijzen we naar onze aanbeveling aan de Commissie Ad Hoc⁵ en herhalen we dat ook schending van participatierechten aanleiding kan geven tot een gelegiti-meerde tussenkomst van de overheid.

De "*call for action*" van ENOC heeft het ook over participatie in het onderwijs en in het lokaal beleid.

Met betrekking tot onderwijs, heeft het Kinderrechtencommissariaat in de beleidsnota van Minister Vanderpoorten kunnen lezen dat zij van leerlingenpartici-

⁴ Momenteel liggen in het Vlaams Parlement twee voorstellen van decreet voor inzake de rechten van gebruikers van welzijnsvoorzieningen (van resp. mevr. S. Becq en mevr. R. Van den Heuvel). In haar advies heeft het Kinderrechtencommissariaat ook hier op dit probleem gewezen, alsook op de burgerrechtelijke handelingsonbekwaamheid van de minderjarige, waardoor het onmogelijk wordt om bijvoorbeeld een hulpverleningsovereenkomst aan te gaan met de minderjarige als cliënt. (zie advies Kinderrechtencommissariaat 2000/4, Parlementair Stuk 99 (1999-2000), nr. 2).

⁵ *Jaarverslag 1998-1999* Kinderrechtencommissariaat, p. 139-147.

patie één van de prioriteiten wil maken. Sinds vorig jaar bestaat het decreet op de leerlingenraden, hetgeen een belangrijke eerste stap betekende. Opnieuw geldt hierbij echter dat initiatieven van de overheid inzake participatie onvoldoende effect zullen kunnen creëren wanneer de minderjarigen zelf niet deugdelijk geïnformeerd worden over hun rechten, participatierechten inclusief.

Het informeren van kinderen en volwassenen over kinderrechten is nochtans een overheidsplicht (art. 42 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind). De overheid kan opteren om hier zelf op te treden of om de info- en sensibiliseringstaak deels te delegeren⁶. Hoedanook kan aan de eigen verplichting van de lidstaat bij het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind niet dusdanig afbreuk gemaakt worden dat zij zelf niet langer zou actief zijn op dit vlak. In elk geval dient hiervoor in voldoende communicatiebudgetten voorzien te worden.

De gemeenteraadsverkiezingen van dit najaar vormen de perfecte aanleiding om het lokaal beleid in de kijker te plaatsen. Niet enkel omwille van de verkiezingen maar vooral omdat het participeren door kinderen en het effectief opkomen voor hun rechten doorgaans beter lukt in de eigen, directe leefomgeving en aldus kan inspelen op de lokale mogelijkheden en behoeften.

Het Kinderrechtencommissariaat en het kinderrechtenveld zijn de jaarlijkse kinderrechrencampagne dan ook gaan invullen rond het thema "Rechten in de buurt". Zonder de autonomie van steden en gemeenten aan te tasten, zou het Kinderrechtencommissariaat aan het Vlaams Parlement willen vragen om na te gaan hoe steden en gemeenten vanuit het Vlaams Parlement kunnen gestimuleerd worden om kinderrechten concreet vorm te geven in het lokaal beleid.

Algemeen gesteld blijft de uitoefening van participatierechten door minderjarigen zelf een probleem zolang zij niet of te weinig weten en beseffen dat zij deze rechten hebben. Vandaar het belang van een praktische invulling van hun recht op informatie en meer concreet het recht om geïnformeerd te worden over de bestaande of mogelijks op te richten participatiekanalen.

⁶ I.c. werd het Kinderrechtencommissariaat decretaal belast met o.m. het informeren en sensibiliseren inzake kinderrechten. Deze taak wordt ingevuld door de overheid en de voorzieningen aan te sporen om elk op hun domein de kinderrechten bekend te maken en te implementeren.

RECHT OP FYSIEKE EN PSYCHISCHE INTEGRITEIT

Recent werd het recht op integriteit opgenomen in onze Grondwet. Uiteraard is dit een belangrijke, zij het vooral symbolische, stap vooruit.

Toch willen we hierbij wijzen op het volgende:

- Het aangehaalde recht op psychische, fysieke, seksuele en morele integriteit, vormt slechts een onderdeel van alle grondrechten van kinderen. Het is niet omdat het recht op integriteit nu uitdrukkelijk opgenomen is in onze hoogste rechtsnorm dat daarmee de andere grondrechten komen te vervallen. Op zich heeft het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind reeds (10 jaar) gelding in ons recht en was een "vertaling" in de Grondwet niet vereist. Dergelijke vertaling kan wel een antwoord bieden in de discussie over de directe werking van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind⁷.
- Rechten toekennen op papier is onvoldoende. De rechthebbende, i.c. de minderjarige, moet ook de technische en praktische mogelijkheid hebben om die rechten waar nodig, af te dwingen. Voor minderjarigen wordt dit vooral problematisch wanneer de eventuele vertegenwoordiger niet voor de rechten van de minderjarige wenst op te komen (in concreto : te procederen waar nodig).

Het Kinderrechtencommissariaat zit inzake federale thema's gekneld in de bevoegdheidsverdeling⁸. Vandaar dat we hier ook extra aandacht voor vragen.

KINDEREN EN ASIEL

Dit is een federaal thema met Vlaamse "uitlopers". Momenteel zijn in uitvoering van de federale asielnota van minister Duquesne verschillende werkgroepen opgericht m.b.t. de specifieke problemen van minderjarige asielzoekers. Voor Vlaanderen werd een werkgroep opgericht binnen het Departement Onderwijs waar het Kinderrechtencommissariaat bij betrokken is.

⁷ De vraag of een vertaling in de Grondwet van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, of een deel daarvan, vereist is, werd behandeld in een hoorzitting over de Grondwetswijziging in de Senaat op 2 december 1999 (Senaat, 1999-2000, 2-21/4).

⁸ Dit wordt ook vermeld in ons jaarverslag. Hieraan koppelt het Kinderrechtencommissariaat geenszins een communautair standpunt of verwachting, maar stelt dit enkel vast. De bevoegdheidsverdeling is een realiteit waar het Kinderrechtencommissariaat rekening mee dient te houden.

Essentieel is de vaststelling dat kinderen in de asielcontext meteen zouden moeten kunnen genieten van alle fundamentele kinderrechten: toegang tot hulpverlenings- en gezondheidsvoorzieningen, recht op onderwijs, bescherming tegen onwettige detentie, e.d.m. Dit wordt ook voorgeschreven door de richtlijnen van het VN Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen⁹, maar al te vaak moeten we vaststellen dat dit in de praktijk niet zo gebeurt. Sommige alleenstaande minderjarige asielzoekers kunnen niet eens het basisrecht uitoefenen om asiel aan te vragen, anderen blijven “gedetineerd” in de gesloten centra, nog andere krijgen geen toegang tot het onderwijs of de gezondheidszorg.

KINDERPORNO EN -HANDEL

In België werd hiervoor Child Focus opgericht en is eveneens de Niet Gouvernementele Organisatie ECPAT op het terrein actief. Omwille van de federale context zijn de contacten van het Kinderrechtencommissariaat met beide instanties hoofdzakelijk informeel.

KINDEREN EN DETENTIE VAN OUDERS

Art. 9 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt dat kinderen recht hebben op contact met beide ouders, tenzij dit zou indruisen tegen hun belang.

Hier moet tegelijk ook stil gestaan worden bij de vaststelling dat sommige kinderen ook expliciet laten weten geen contact te willen met de gedetineerde ouder¹⁰. Aan de mening van het kind moet in dergelijke gevallen, zoals steeds, passend belang gehecht worden en geïnterpreteerd worden in het kader van het belang van het kind, zoals hij/zij dat inschat.

Terwijl ook strafuitvoering een federale bevoegdheid is, kan dit voor een deel opgenomen worden binnen het Vlaamse Justitieel Welzijnswerk en de welzijns-teams. In deze context wordt reeds lang gewerkt aan de uitvoering van het principe dat een vrijheidsberovende straf inderdaad beperkt moet blijven tot de vrijheidsberoving en dat verdere negatieve gevolgen zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Verlies van contact met familie is daar een voorbeeld van. In verschillende gevangenissen lopen projecten m.b.t. contact tussen gedetineerde ouder en zijn/haar kind(eren).

⁹ UNHCR, *Refugee children – Guidelines on Protection and Care*, UNHCR, Geneva, 1994.

¹⁰ In concreto heeft het Kinderrechtencommissariaat hierover reeds meldingen van kinderen ontvangen. Doorgans hangt dit samen met de reden van de detentie, vb. kindermishandeling.

Voor gedetineerde vrouwen met baby's (voornamelijk in het penitentiair centrum te Brugge), wordt voorzien in dienstverlening in het kader van het bijzonder zorgaanbod van Kind & Gezin.

Momenteel wordt ook binnen de samenwerking Welzijn & Justitie een Strategisch Plan opgemaakt inzake de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Dit plan zou afgewerkt worden tegen eind juni 2000, en dient goedgekeurd te worden door de Vlaamse Regering. Ondersteuning vanuit het Vlaams Parlement voor de meer planmatige regeling van contacten tussen gedetineerde ouders en hun kinderen is wenselijk.

BESLUIT

In Vlaanderen werd de voorbije jaren meer en meer werk gemaakt van kinderrechten. De pijnpunten blijven echter bestaan op het vlak van participatierechten, op het vlak van de kennis inzake kinderrechten en op het vlak van de rechtsuitoefening.

Concreet vraagt het Kinderrechtencommissariaat werk te maken van :

- Het onderzoeken hoe het Kinderrechtencommissariaat (alsook de tegenhanger in de Franse Gemeenschap) kinderrechten thema's op federaal niveau kan aankaarten. Nagaan in hoeverre eerder bestaande fora, zoals de Interministeriële Conferentie Kinderrechten of de Interkabinettenwerkgroep, opnieuw geactiveerd kunnen worden. Hiervoor dient de uitvoerende macht op haar verantwoordelijkheden gewezen te worden via de geëigende middelen en procedures waar het Vlaams Parlement over beschikt.
- Het stimuleren en faciliteren van de infoverspreiding, via de meest geëigende kanalen (kinder- en jongerenmedia, school...), inzake participatiemogelijkheden.
- Onderzoeken op welke wijze het beleid vorm kan geven aan de idee van de zogenaamde "kinderrechten vrijplaatsen", een concept dat tijdens de vorige legislatuur reeds werd uitgewerkt.
- Een verdere invulling en uitbreiding mogelijk maken van de opvang en begeleiding van minderjarigen in een asielcontext. De bestaande specifieke opvang ('t Huis in Aalst) werkt goed, maar is op zich onvoldoende qua capaciteit.
- De bestaande kinder- en jongerenvoorzieningen in de nulde- en eerste lijn dienen in hun werking de nodige budgetten te krijgen voor de eigen bekendmaking aan de doelgroep.
- Met respect voor de gemeentelijke autonomie moeten de lokale overheden aangesproken worden om op hun terrein een kinderrechtenbeleid uit te schrijven en uit te voeren. Daarbij kan verwezen worden naar 'good practices'.
- De (nog te behandelen) opvoedingsondersteuning mede aanwenden als een kanaal waarlangs aan ouders kan verduidelijkt worden wat het recht op integriteit, het recht op participatie in de opvoedingspraktijk kan betekenen.

- Binnen het Justitieel Welzijnsbeleid specifiek aandacht vragen voor de plaats en de rechten, behoeften en noden van kinderen wiens ouders met Justitie in aanraking komen.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris
31 maart 2000